

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

اهمیت مهارت های تدریس معلم بر کیفیت یادگیری

سمیه بهمن زاده

آموزش و پرورش ناحیه ۲ آری

چکیده

روش تدریس و یادگیری دانش آموزان ارتباط مستقیم با یکدیگر دارند. هرچه روش های تدریس در کلاس درس، خلاقانه تر و جذاب تر باشند، فرآیند یاددهی-یادگیری لذت بخش تر خواهد بود و دانش آموزان با هر سطح یادگیری، مفاهیم را می آموزند. نیازی نیست معلمان به یک روش تدریس خاص پایبند باشند؛ اما برخی از سبک ها و شیوه های تدریس نسبت به سایرین، بازدهی بهتری دارند. معلمی، یکی از شغل های ضروری در جامعه است که گاهی بسیار دشوار و استرس زا جلوه می کند. معلمان باید هنگام کار با کودکان و نوجوانان، تمرکز خود را حفظ کنند و با تشویق دانش آموزان خود به مشارکت فعال، رفتار و روش تدریس را کنترل نمایند. آموزش دروس به دانش آموزان بزرگ تر، یعنی دوره دبیرستان، چالش های خاص خود را دارد. می دانیم که تغییر الگوهای قدیمی تدریس می تواند دشوار باشد، اما به کار بردن روش تدریس نوین به تدریج موجب می شود تا همه دانش آموزان با این روند سازگار شوند. عمق و کیفیت یادگیری دانش آموزان به شدت به روش تدریس معلمان در کلاس درس وابسته است. به عنوان یک معلم، یادگیری روش های تدریس مختلف به شما کمک می کند تا با چالش های شاگردان خود در هر مقطع تحصیلی، بهتر و ساده تر روبرو شوید. آنچه مسلم است اینکه روش ها و سبک های خاص در محیط های یادگیری، متفاوت هستند.

واژگان کلیدی: معلمی، موختن، مدرس

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

روش تدریس، مجموعه فعالیت‌ها و مراحل تجربی است که برای نیل به هدفی معین انجام می‌شود و بهترین روش روشی است که با صرف کمترین مدت و با توجه به امکانات موجود، بیشترین بهره و نتیجه را عاید گرداند. تدریس را سازمان‌دهی یادگیری دانش‌آموزان تعریف کرده و روش تدریس مجموعه فعالیت‌هایی است که با توجه به شرایط و امکانات موجود صورت می‌گیرد تا مساعدترین زمینه را برای پرورش و آموزش مؤثر و مطلوب فراهم سازد.

انتخاب روش تدریس مناسب نیازمند توجه معلم به مؤلفه‌های گوناگون، اعم از شرایط روش تدریس، ویژگی‌های معلم و مشخصات دانش‌آموزان است. این همه در کنار ماهیت محتوای آموزشی مورد نظر می‌تواند راهنمای مناسبی برای انتخاب روش تدریس باشد. با نوبودن روش تدریس، ملاک انتخاب معلم نیست و لازم است در طراحی آموزشی، تناسب و ارتباط روش با مقصود این نگاه، تنها یادگیری از جنبه‌های گوناگون مورد توجه و بررسی قرار گیرد.

در واقع نمی‌توان به قطعیت گفت بهترین روش تدریس نوین چیست؟ زیرا هر روش اگر در زمان و مکان مناسب به کار گرفته شود، در نوع خود برتر است. نباید تأثیر دیر در روش‌های تدریس جدید که برای افزایش کیفیت تدریس اجرا می‌شوند، را نادیده گرفت، زیرا این معلم است که با رفتار و روش تدریس مناسب می‌تواند شاگردانش را به یادگیری بیشتر ترغیب کند و افرادی خلاق، شجاع و با اعتماد به نفس به جامعه تحویل دهد.

پس باید متوجه شده باشید که ما چیزی به عنوان بهترین روش تدریس نداریم و این خود معلم است که با توجه به موضوعات درسی، اهداف درسی، امکانات، توانایی و نیازهای دانش‌آموزان و مهارت‌های خود اقدام به انتخاب روش تدریس مناسب می‌کند و این روش برای دروس مختلف می‌تواند متفاوت باشد؛ حتی برای یک درس هم از انواع روش‌های تدریس می‌توان استفاده کرد. مهم این است که از روشی استفاده شود که مطالب به درستی به مخاطب منتقل شود. روش‌های تدریس به عنوان ابزاری جهت نیل به هدف‌های آموزشی هستند؛ برای انتقال مطالب به شاگردان، گاهی اوقات روش سخنرانی مفید است، گاهی اوقات روش ایفای نقش، گاهی پرسش و پاسخ، گاهی روش نمایشی، گاهی بحث گروهی، گاهی روش اکتشافی، گاهی روش آزمایشی و...؛ خیلی اوقات هم ترکیبی از این روش‌ها به کار می‌رود. و تأمل معلم در مرحله انتخاب روش تدریس می‌تواند به شکل‌گیری تجربه‌ای مؤثر و غنی از یادگیری برای دانش‌آموزان منجر شود.

تدریس چیست؟

تدریس یک فعالیت است اما نه هر نوع فعالیتی بلکه فعالیتی که آگاهانه و بر اساس هدف خاصی انجام می‌گیرد. فعالیتی که بر پایه وضع شناختی شاگردان انجام می‌پذیرد و موجب تغییر آنان می‌شود. عمل تدریس یک سلسله فعالیت‌هایی مرتب، منظم، هدفدار و از پیش طراحی شده است فعالیتی که هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری است فعالیتی که به صورت تعامل و رفتار متقابل بین معلم و فراگیر جریان دارد. تدریس عبارت است از تعامل یا رفتار متقابل معلم و شاگرد بر اساس طراحی منظم و هدفدار برای ایجاد تغییر در

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

رفتار شاگرد، هر فعالیتی که از جانب یک فرد به منظور تسهیل یادگیری فرد دیگر صورت پذیرد را تدریس گویند. هنر تدریس در بیان چپستی تدریس آمده است و برای یاد دادن به هر فرد باید روشهای تسهیل کردن را بدانیم.

اصول کلی در تدریس

۱- تدارکات پیش از یادگیری: یادگیرندگان پیش از یادگیری هر مطلب تازه، باید پیش نیازهای ویژه آن مطلب را آموخته باشند که این آمادگی معمولاً از طریق یادگیری مطالب دروس پیش نیاز قبلی حاصل می شود. معلم باید در لحظه اجرای روش آموزش خود یادگیرندگان را برای یادگیری مطالب تازه آماده کنند، یعنی رابطه مطالب قبلی را با مطالب فعلی به آنها یادآوری نمایند و به آنها بفهمانند که چه مقدار از آموخته های قبلی آنها ممکن است به یادگیری مطالب جدید کمک کند یا در راه یادگیری تازه مانع ایجاد کند.

۲- ایجاد انگیزش در یادگیرندگان: پژوهش های مختلف نشان داده اند که انگیزش یا علاقه به موضوع درسی، یادگیری آن موضوع را به مقدار زیاد افزایش می دهد (بلوم- کیبلر و همکاران) علاقه مندی را میتوان از راه متقاعد کردن یادگیرندگان که یادگیری مطلب مورد نظر برای آنها ضروری و مفید است - از راه گنجانیدن هدف های مورد نظر آنها در میان هدف های درسی - از راه شرکت فراگیران در طرح فعالیت های آموزشی و یادگیری. نکته مهم این است که مطلب درسی از لحاظ سطح دشواری باید برای یادگیرنده چالش انگیز باشد یعنی نه آنقدر آسان باشد و نه آنقدر دشوار که دانش آموز نتواند از عهده آن بر آید بلکه باید در سطحی از دشواری باشد که دانش آموز با کوشش و جدیت بتواند در یادگیری آن توفیق کسب کند و معلم می تواند از تمام تقویت کننده های نخستین، اجتماعی و شرطی به عنوان مشوق های مولد انگیزه برای یادگیری استفاده کند.

۳- تهیه سرمشق یا نمونه ای از عملکرد نهایی: معلم بهتر است در صورت امکان مثال یا نمونه ای از آنچه یادگیرنده در پایان کار یادگیری باید تولید کند در اختیار او بگذارد. مثلاً نمونه کارهای تحقیقاتی پروژه ها، سوالهای امتحانی و..... به صورت الگو یا سرمشق در آغاز درس به یادگیرنده ارائه شوند.

۴- شرکت فعال یادگیرنده در امر یادگیری: شرکت فعال یادگیرندگان در جریان یادگیری بسیار ضروری و مفید است در واقع یادگیری از طریق آنچه که یادگیرنده انجام میدهد صورت می پذیرد نه از طریق گفته ها و رفتارهای معلم.

۵- هدایت یادگیرندگان: در مراحل مقدماتی یادگیری دانش آموزان را باید در انجام رفتارهای تازه آموخته شده هدایت کرد اما به تدریج که مهارت پیدا می کنند از راهنمایی های غیر لازم خود کم کند تا آنکه سر انجام آنها بتوانند به طور مستقل در انجام دادن تکالیف یادگیری خود بپردازند، تا استقلال عمل را در یادگیرندگان ایجاد کنند.

۶- تمرین: معلم باید فرصت لازم را در اختیار یادگیرندگان قرار دهد تا مطالب و مهارت های تازه آموخته را تمرین و تکرار کنند تا مهارت بالا رفته و یادگیری افزایش یابد و فراموشی به تعویق افتد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۷- آگاهی از نتایج کار : پژوهش ها نشان داده اند که تمرین بدون اطلاع از نتیجه کار تاثیری بر یادگیری ندارد . اما آگاهی از نتایج پاسخ ها و فعالیت های یاد گیرنده ، در بهبود کیفیت کار او تاثیر بسزا دارد .
- ۸- رعایت مراحل آموزش : موضوع درسی باید طوری ارائه شود که یادگیرندگان ابتدا با مطالب آسان و آشنا روبرو شوند و به تدریج به سطح دشواری مطالب و مسائل درسی افزایش یابد . رعایت این توالی امکان کسب موفقیت مرحله به مرحله را برای یاد گیرندگان فراهم آورد .
- ۹- رعایت تفاوت های فردی : یادگیرندگان مختلف با سرعت های متفاوت می آموزند . روش آموزش معلم باید به گونه ای طرح ریزی شود که دانش آموزان بتوانند با سرعت متناسب با توانایی های خود پیش بروند . زیرا بعضی از یادگیرندگان نیاز به توجه و کمک بیشتری از سوی معلم دارند و لازم است تکالیف و تمرین های بیشتری انجام دهند تا بر هدف های آموزشی درس مسلط گردند.
- ۱۰- اجرای فعالیت های متنوع آموزشی در کلاس : لازم است فعالیت های آموزشی معلم در کلاس درس فراوان و متنوع باشد تا علاقه دانش آموزان را به یادگیری مطالب درس برانگیزد . نکته مهم این است که معلم باید بداند نقش او تنها توزیع کننده دانش و معلومات نیست بلکه وظیفه مهم او اداره تجارب آموزشی و هدایت فعالیت های یادگیری دانش آموزان است .

آشنایی با انواع روش تدریس یا انواع آموزش

همان طور که در مقدمه مقاله نیز اشاره شد، یکی از مهم ترین موضوعات مربوط به تدریس، انتخاب روش تدریس یا روش آموزش مناسب است.

انتخاب روش تدریس، به عنوان بخشی از مراحل نوشتن طرح درس. شامل انتخاب فعالیت ها، ابزارها و وسایل کمک آموزشی، زمان مورد نیاز برای اجرای هر فعالیت و غیره است.

بر اساس پیشنهاد دکتر حسن شعبانی در کتاب مهارت های آموزشی و پرورشی، روش های تدریس را می توان به **چهار دسته کلی تقسیم کرد، که عبارتند از:**

روش های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم

روش های تدریس مبتنی بر تعامل

روش های تدریس مسأله محور

روش های تدریس انفرادی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در ادامه این بخش، به بررسی این چهار دسته و روش‌های تدریسی که در این دسته‌ها قرار می‌گیرند، می‌پردازیم. همچنین نحوه اجرا، مزایا و محدودیت‌های هر روش را نیز تا حد امکان بیان می‌کنیم.

۱. روش‌های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم

روش‌های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم یکی از روش‌های سنتی در فرآیند یاددهی و یادگیری هستند. در این دسته، می‌توان سه روش آموزش مهم را در نظر گرفت، که در ادامه به بررسی ویژگی‌ها، مزایا و محدودیت‌های هر روش می‌پردازیم.

۱-۱ روش تدریس یادسپاری

روش یادسپاری یکی از روش‌های آموزشی بسیار قدیمی است. در این روش، به خاطر سپردن مطالب، تکرار آن‌ها توسط دانش‌آموزان و پرورش قدرت ذهن و حافظه، هدف اصلی تدریس است. معلم مفاهیم را به صورت شفاهی یا کتبی ارائه می‌کند و تکرار و حفظ کردن این مطالب بر عهده دانش‌آموزان است.

روش تدریس یادسپاری، به خصوص در درس‌هایی مانند زبان، تاریخ و ادبیات قابل استفاده است. همچنین باعث تقویت و فعال نگه داشتن حافظه می‌شود. به صورت فردی و گروهی نیز قابل اجرا است. بنابراین در کلاس‌های خصوصی نیز می‌توانید از این روش استفاده کنید.

از محدودیت‌های روش یادسپاری، این است که قدرت تفکر، تجزیه و تحلیل و خلاقیت دانش‌آموز را تقویت نمی‌کند. پاداش و تنبیه از عوامل ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان، در این روش است. روابط معلم و شاگرد بسیار رسمی و بر اساس احترام و ترس بنا می‌شود.

۱-۲ روش آموزش سخنرانی

در روش آموزش به شیوه سخنرانی، همان‌طور که از نامش پیداست، معلم مطالب درسی را در قالب سخنرانی ارائه می‌دهد.

برای اجرای این روش، آموزگار باید مقدمه‌ای را برای سخنرانی خود تهیه کند تا توجه دانش‌آموزان را جلب کرده و در آن‌ها ایجاد انگیزه کند. سپس محتوای مورد نظر خود را ارائه دهد. در نهایت با یک جمع‌بندی مناسب، سخنرانی خود را به پایان برساند.

این روش یاددهی-یادگیری، برای کلاس‌های پر جمعیت بسیار مناسب است. کم‌هزینه بودن آن نیز از جمله مزایای روش تدریس سخنرانی است. متکلم وحده بودن معلم و غیرفعال بودن دانش‌آموزان یکی از معایب روش سخنرانی است. در این حالت دانش‌آموزان به معلم خود بسیار وابسته هستند. از سوی دیگر، روحیات برخی از معلم‌ها با این روش سازگار نیست.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱-۳ روش آموزش نمایش علمی

روش آموزش نمایش علمی، که تحت عنوان روش تدریس نمایشی نیز شناخته می‌شود. بر دیدن، مشاهده و لمس کردن استوار است. معلم در این روش می‌تواند مفاهیم داخل کتاب را به صورت قابل مشاهده و ملموس به دانش‌آموزان نشان دهد.

برای اجرای روش یاددهی نمایشی، ابتدا باید ابزارهای لازم را تهیه کرد، سپس مقدمه‌ای را به دانش‌آموزان ارائه داد و در نهایت نمایش مورد نظر را اجرا کرده و ارزشیابی‌های لازم را به عمل آورد.

از مزایای روش یاددهی نمایش علمی، می‌توان به عملی بودن آن و کسب تجارب مستقیم از سوی دانش‌آموزان، فعال بودن و مشارکت همیشگی آن‌ها اشاره کرد.

این روش به دلیل نیاز امکانات و تجهیزات آموزشی می‌تواند پر هزینه باشد. در کلاس‌های پر جمعیت قابل اجرا نیست و تفکر سطح بالا مانند خلاقیت را تقویت نمی‌کند.

۲. روش‌های تدریس مبتنی بر تعامل

روش تدریس مبتنی بر تعامل در موقعیت‌های مختلف و با توجه به محتوا، جمعیت و امکانات کلاس، به شیوه‌های مختلفی اجرا (بحث گروهی و یادگیری مشارکتی در این دسته قرار می‌گیرند. در Role Play می‌شود، روش‌های پرسش و پاسخ، ایفای نقش) ادامه، توضیحاتی را در مورد هر روش ارائه می‌کنیم.

۲-۱ روش تدریس پرسش و پاسخ

نام دیگر روش تدریس پرسش و پاسخ، روش سقراطی است. در این شیوه، معلم با ارائه سؤالات متعدد، کنجکاوی دانش‌آموزان را تحریک کرده و آن‌ها را به تفکر در مورد مفاهیم جدید تشویق می‌کند.

استفاده از این روش باعث تقویت اعتماد به نفس، ایجاد انگیزه برای مطالعه و تحقیق، تقویت تفکر خلاق و افزایش مشارکت در فعالیت‌های گروهی می‌شود. همچنین به امکانات و هزینه‌های بالا نیاز ندارد.

۲-۲ روش تدریس ایفای نقش

در این روش، یک یا چند دانش‌آموز بر اساس سناریویی که معلم از قبل آماده کرده است، نقش‌هایی را متناسب با علایق خود انتخاب می‌کنند. سپس با نظارت معلم و مشارکت سایر همکلاسی‌ها، موضوع مورد نظر را به صورت نمایش اجرا می‌کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

یکی از مزایای روش تدریس ایفای نقش این است که دانش‌آموزان موضوعی را که آموخته‌اند بلافاصله در دنیای واقعی و در موقعیت‌های مختلف به کار می‌گیرند. در این روش احساسات دانش‌آموزان به طور کامل درگیر یادگیری می‌شود و این امر منجر به یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر شدن آموخته‌ها خواهد شد.

بسیاری از دانش‌آموزان حتی تا سال‌ها بعد، نقشی را که در یک نمایش کلاسی به عهده گرفته‌اند به خاطر می‌آورند. این موضوع نشان‌دهنده تأثیر و اهمیت روش آموزش ایفای نقش به خصوص در دوره ابتدایی است.

روش ایفای نقش برای اهداف پیچیده آموزشی مناسب نیست، ضمن این که به دلیل جنبه نمایشی و هنری آن، به عنوان یک روش آموزش جدی تلقی نمی‌شود. همچنین روش ایفای نقش به اجرای درست، صرف وقت کافی و تهیه و تدارکات نیاز داشته و انجام آن وقت‌گیر است.

مطالعات نشان داده‌اند، دانش‌آموزان تا سال‌ها بعد، نقشی را که در نمایش کلاسی به عهده گرفته‌اند به یاد می‌آورند.

۲-۳ روش تدریس بحث گروهی

در این روش، دانش‌آموزان در مورد موضوع درس، به گفتگو و تبادل نظر می‌پردازند. برای اجرای روش تدریس بحث گروهی، ابتدا باید موضوع مورد نظر را انتخاب کنید. سپس انگیزه‌های لازم برای شرکت در بحث را در دانش‌آموزان ایجاد کنید.

در مرحله بعد نوبت به تعیین اعضای گروه، سرگروه‌ها و تعیین قوانین بحث و اجرای آن می‌رسد. در پایان نیز لازم است یک ارزیابی از صحبت‌های ارائه شده انجام شود و نکات ضروری را به دانش‌آموزان منتقل کنید.

سهیم شدن دانش‌آموزان در تجربیات یکدیگر، تقویت حس همکاری، اعتماد به نفس و روحیه نقدپذیری، تقویت قدرت مدیریت، رهبری و استدلال و ایجاد فرصت ارزیابی افراد از خود از جمله مزایای روش آموزش بحث گروهی است.

روش آموزش بحث گروهی در مورد درس‌هایی مانند مطالعات اجتماعی، تاریخ، جغرافیا، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، فلسفه، اقتصاد و غیره کاملاً مناسب و کاربردی است. ضمناً این روش برای شاگردان دوره ابتدایی مناسب نیست و بهتر است برای کلاس‌های پرجمعیت نیز استفاده نشود.

۲-۴ روش تدریس یادگیری مشارکتی

در این روش معلم، دانش‌آموزان به گروه‌هایی تقسیم‌بندی می‌کند که در هر گروه ترکیبی از دانش‌آموزان قوی، متوسط و ضعیف قرار می‌گیرند. دانش‌آموزان به صورت مشارکتی فعالیت‌ها را انجام می‌دهند و پاداش‌های کسب شده نیز به تمامی اعضای گروه تعلق دارد.

مهم‌ترین مزایای روش آموزش مشارکتی، ایجاد فرصت‌های برابر یادگیری و تقویت مهارت همکاری و روابط اجتماعی دانش‌آموزان است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳. روش‌های تدریس مسأله محور

روش تدریس مسأله محور، یکی از روش‌های نوین تدریس است که در آن معلم به جای انتقال اطلاعات، تلاش می‌کند تا با ایجاد یک سؤال یا موقعیت جدید، دانش‌آموزان را وادار به تفکر و پژوهش کند.

روش آموزش گردش علمی، روش آموزش آزمایشگاهی، روش آموزش اکتشافی و روش کاوشگری و واحد محور، نمونه‌هایی از روش یاددهی مسأله محور هستند. در این بخش سه مورد اول را به دلیل کاربردی‌تر بودن آن‌ها بررسی می‌کنیم.

۳-۱ روش تدریس گردش علمی

یکی از روش‌های رایج برای آموزش مباحث درسی، به خصوص در مورد درسی مانند علوم، روش تدریس گردش علمی است. گردش علمی در واقع یک فعالیت آموزشی است که در خارج از محیط مدرسه و با همراهی معلم صورت می‌گیرد، مانند بازدید از یک کارخانه و مشاهده مراحل تهیه یک محصول، بازدید از موزه و مواردی از این قبیل. تعیین موضوع، اهداف و محل گردش علمی، انجام هماهنگی‌های لازم از جمله با مسئولان محل مورد نظر و والدین، تهیه امکانات مورد نیاز از جمله برگه‌های گزارش‌نویسی برای دانش‌آموزان، تقسیم وظایف و انجام ارزشیابی‌های بعد از گردش علمی، از جمله مراحل این روش تدریس هستند.

۳-۲ روش تدریس آزمایشگاهی

در روش تدریس آزمایشگاهی، معلم تلاش می‌کند شرایطی را فراهم کند تا دانش‌آموزان از طریق انجام آزمایش، مفاهیم درس را فرا بگیرند. در واقع در این روش معلم نقش هدایت‌گر و تسهیل‌کننده را دارد و مسئولیت اصلی یادگیری با خود دانش‌آموزان است. در این روش چون یادگیری با استفاده از تجربیات مستقیم حاصل می‌شود بسیار ماندگارتر خواهد بود. ضمن اینکه باعث افزایش انگیزه و اعتماد به نفس در دانش‌آموزان می‌شود.

یکی از مشکلات روش تدریس آزمایشگاهی نیاز به وسایل و امکانات زیاد است. همچنین بسیاری از معلمان ممکن است تجربه کافی برای استفاده از این روش را نداشته باشند.

۳-۳ روش تدریس اکتشافی

در روش تدریس اکتشافی معلم دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا با محیط خود به تعامل بپردازند و با تحقیق، تفکر و دستکاری اشیاء، روابط بین پدیده‌ها را کشف کنند و به جای حفظ اطلاعات، به درک درستی از موضوع برسند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در این روش معلم باید ابتدا اصول و روش‌های حل مسأله را با کمک روش تدریس سخنرانی به شاگردان آموزش داده باشد. پس از آن یک موقعیت سؤال برانگیز برای آن‌ها طراحی می‌شود. این موقعیت از طریق معلم به دانش‌آموزان ارائه شود. سپس نوبت به شاگردان می‌رسد تا اطلاعات را تحلیل کرده و روابط را کشف کنند. در نهایت معلم دستاوردهای دانش‌آموزان را بررسی می‌کند و راهنمایی‌های لازم را ارائه می‌دهد.

استفاده از این روش باعث می‌شود که موضوعات درسی قابل فهم‌تر شوند و دانش‌آموزان به سطوح بالاتر دانش دست پیدا کنند. اما به طور کلی استفاده از روش اکتشافی برای دانش‌آموزان مقاطع پایین مانند ابتدایی و متوسطه اول چندان کاربردی نیست. چرا که آن‌ها به تنهایی نمی‌توانند به کشف دانش بپردازند.

بازدید از موزه به عنوان نمونه‌ای از روش تدریس گردش علمی

۴. روش‌های تدریس انفرادی

روش آموزش انفرادی، یکی از روش‌های تدریس دانش‌آموز-محور است که البته صرفاً به معنای تدریس خصوصی و آموزش توسط یک معلم به یک دانش‌آموز نیست. بلکه به این معناست که پیشرفت درسی شاگرد بر اساس میزان توانایی و سرعت یادگیری او صورت می‌گیرد.

اهداف اصلی این روش، استقلال در یادگیری، عادت به مطالعه، خودکنترلی و خودارزیابی است. آموزش انفرادی ممکن است به روش‌های مختلفی اجرا شود. اما مهم‌ترین روش‌هایی که در این دسته قرار می‌گیرند عبارتند از:

یادگیری تا حد تسلط

تدریس خصوصی

آموزش برنامه‌ای

آموزش به وسیله رایانه

۴-۱ روش تدریس یادگیری تا حد تسلط

در این روش آموزش یک مبحث تا حدی ادامه داده می‌شود که شاگرد در آن مبحث به تسلط کامل برسد. در غیر این صورت مبحث جدید آغاز نخواهد شد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۴-۲ روش تدریس خصوصی

روش تدریس خصوصی در تمام سطوح درسی و مقاطع تحصیلی قابل استفاده است. این روش بیشتر برای دانش آموزانی مناسبی است که در روش های تدریس گروهی نمی توانند یادگیری قابل قبولی داشته باشند. البته بسیاری از شاگردان تیزهوش نیز برای قبولی در آزمون های خاص مانند نمونه دولتی، تیزهوشان، کنکور سراسری و غیره نیز از روش آموزش خصوصی استفاده می کنند.

۴-۳ آموزش برنامه ای

در این روش، مواد آموزشی به گام ها و فعالیت های کوچکتری تقسیم می شود و به دانش آموز ارائه می شود.

معلم در این روش تلاش می کند تا دانش آموزان مشارکت فعالی در یادگیری داشته باشند. همچنین بعد از انجام هر فعالیت، با استفاده از روش های ارزشیابی دانش آموزان، فوراً بازخوردهای لازم ارائه می شود. گام ها باید بسیار کوتاه باشند و شاگرد تمامی مراحل را طی کند. همچنین هدف اصلی در طراحی گام ها باید یادگیری در حد فهم باشد نه در حد حفظ کردن.

۴-۴ آموزش به وسیله رایانه

آموزش به وسیله رایانه در واقع همان آموزش برنامه ای است، با این تفاوت که در آموزش برنامه ای، گام ها و مراحل آموزش توسط معلم و روی برگه های چاپی در اختیار شاگرد قرار می گیرد. اما در آموزش رایانه ای، این مراحل توسط رایانه یا سایر دستگاه ها و تکنولوژی های آموزشی به شاگرد ارائه می شود.

بسیاری از دانشمندان حوزه آموزش و برنامه ریزی معتقدند که این روش به دلیل توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان و ساختار دقیق و منظمی که دارد، به زمان کمتری برای آموزش نیاز دارد و بسیار مؤثرتر از سایر روش های سنتی است.

از معایب این روش می توان به عدم ارتباط شاگردان با یکدیگر اشاره کرد. ضمن این که بازدهی این روش در مقاطع دانشگاهی بیشتر از مقطع متوسطه و ابتدایی است

نتیجه گیری

حرفه تدریس یکی از دشوارترین مشاغل محسوب می گردد. چه آنکه علاوه بر آگاهی از دانش تخصصی، هر معلمی باید از هنر و تجربه تدریس نیز برخوردار باشد. معلمان موفق به شیوه های متفاوتی عمل می کنند، اما در یک رویکرد با هم مشترکند که آن، توانایی اداره کردن کلاس خود به طور موثر و کارآمد می باشد. بدون مهارت های مورد نیاز برای عملی کردن این کار حتی معلمان علاقمند و مطلع نیز شکست خواهند خورد. مهارت های معین بسیاری وجود دارد که دارا بودن آن ها برای معلمان در درجه اول اهمیت قرار دارد. در بین روش های تدریس هیچ یک از روش های تدریس به خودی خود خوب یا بد نیستند بلکه چگونگی و شرایط استفاده از آنهاست که باعث قوت یا ضعفشان می شود

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

پس معلم باید با توجه به هدفهای آموزشی -محتوای درس - نیازها و علائق دانش آموزان - امکانات موجود در کلاس درس و تعداد دانش آموزان کلاس بهترین روش برای یک تدریس خوب انتخاب نماید. بهتر است در یک جلسه تدریس فقط از یک روش استفاده نکنیم و بر طبق شرایط موجود از ترکیبی از الگوها و روشهای تدریس استفاده کند.

منابع

- آقازاده، محرم، روش های نوین تدریس، تهران: نشر آییژ، چاپ هفتم، (۱۳۹۲)
- اصلاحی، علیرضا، روش های تدریس اثر بخش با تاکید بر فن اور یهای نوین، انتشارات آوای نور، (۱۳۹۷)
- اعراف، علی رضا، حاجی ده آبادی، محمد علی، صادق زاده قمصری، علی رضا، مجموعه مقالات همایش تربیت در سیره و کلام امام علی (ع)، نشر تربیت اسلامی، (۱۳۷۹)
- بیابانگرد، اسماعیل، روش های پیش گیری از افت تحصیلی، تهران: نشر انجمن اولیا و مربیان، چاپ ششم، (۱۳۸۷).
- پاکپور، یونس، زمینه تکنولوژی آموزشی، تهران: نشر دیدار، چاپ اول، (۱۳۹۰).
- جویس، بروس، مارشاول با همکاری امیلی کالهن، ترجمه محمد رضا بهرنگی، الگوهای تدریس، تهران: نشر کمال تربیت، چاپ هشتم، (۱۳۹۱).
- جویس، بروس، کالهن، امیلی، هاپکینز، دیوید، الگوهای یادگیری ابزارهایی برای تدریس، ترجمه مهر محمدی، محمود، عابدی، لطفعلی، تهران: نشر سمت، (۱۳۹۰)
- محمد جانی، ابراهیم (۱۳۹۷)، روش ها و راهبردهای تدریس در دوره ابتدایی، انتشارات جالیز (۱۳۹۷)